

¹⁷ Скакун О. Ф. Теория государства и права: учеб. / О. Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2000. – 704 с. – С. 138.

¹⁸ Кожура Л. О. Адміністративно-правовий захист та охорона: поняття та співвідношення / Л. О. Кожура // Науковий Вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – Вип. 35. – Т. 2. – С. 119–122. – (Серія «Право») : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/No.35/part_2/31.pdf

¹⁹ Копетюк М. Нормативно-правові аспекти визначення поняття правоохоронного органу й правоохоронної діяльності / М. Копетюк // Історико-правовий часопис. – 2013. – № 1. – С. 134–138 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ipch_2013_1_30.pdf

²⁰ Дір І. Ю. Захист громадянських прав людини в Україні у рамках Ради Європи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 / І. Ю. Дір; Ін-т законодавства ВР України. – К., 2010. – 20 с. – С. 6.

²¹ Соколенко О. Л. Захист прав громадян як основна функція правової держави / О. Л. Соколенко // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 118–121. – С. 119.

²² Пашук Т. І. Право людини на ефективний державний захист її прав та свобод: автореф. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / Т. І. Пашук ; Львівський національний університет ім. І. Франка. – Л., 2006. – 17 с. – С. 12.

²³ Цвих В. Ф. Профспілки у громадянському суспільстві: теорія, методологія, практика: моногр. / В. Ф. Цвих. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2002. – 376 с. – С. 184–185.

²⁴ Чумаченко І. М. Поняття і класифікація функцій профспілок у сучасних умовах ринкової економіки / І. М. Чумаченко // Вісник Запорізьк. юридичного інституту. – 2004. – № 2. – С. 72–79. – С. 75.

²⁵ Цесарський Ф. А. Вказана праця. – С. 7–15.

²⁶ Чабаненко М. М. До поняття захисної функції професійних спілок / М. М. Чабаненко // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 4. – С. 166–172. – С. 170 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2014_4_23

²⁷ Лисяк О. І. Правові форми участі профспілок у регулюванні трудових відносин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 / О. І. Лисяк. – Х., 2004. – 20 с. – С. 6, 7.

²⁸ Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / К. Г. Волинка ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. – К., 2000. – 16 с. – С. 5.

Резюме

Соломінчук В. В. Професійні спілки в системі забезпечення прав людини і громадянина.

У статті здійснено аналіз правозахисної функції профспілок, ролі професійних спілок у системі захисту прав людини, взаємозв'язок стану їхньої правозахисної діяльності з рівнем розвитку соціально-правової держави.

Ключові слова: захист прав та інтересів, правозахисна діяльність, демократична, соціально-правова держава, професійні спілки.

Резюме

Соломінчук В. В. Профессиональные союзы в системе обеспечения прав человека и гражданина.

В статье осуществлен анализ правозащитной функции профсоюзов, роли профессиональных союзов в системе защиты прав человека, взаимосвязь состояния их правозащитной деятельности с уровнем развития социально-правового государства.

Ключевые слова: защита прав и интересов, правозащитная деятельность, демократическое, социально-правовое государство, профессиональные союзы.

Summary

Solominchuk V. The trade unions in Human Rights Protection System.

The article analyzes the human rights functions of trade unions, the role of trade unions in the system of human rights protection, the relationship status of their advocacy with the level of social and legal state.

Key words: protection of rights and interests, advocacy, democratic, social and legal state, trade unions.

УДК 342.565:341.3[430:438]”1939/1945”

Л. М. ТРЕПАК

Леся Михайлівна Трепак, здобувач Львівського національного університету імені Івана Франка

УТВОРЕННЯ ТА СТРУКТУРА НІМЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНИХ СУДІВ І ПРОКУРАТУРИ В ПОЛЬСЬКОМУ ГЕНЕРАЛЬНОМУ ГУБЕРНАТОРСТВІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Другова Світова війна розпочалась нападом III Рейху на Польщу 1 вересня 1939 року. Передумовою початку війни стало підписання німецько-радянського договору про ненапад 23 серпня 1939 р., що отримав назву «Пакт Молотова – Ріббентропа». Окрім договору, було підписано таємний протокол про розподіл сфер впливу у Центрально-Східній Європі між гітлерівською Німеччиною та сталінським Радянським Союзом¹.

© Л. М. Трепак, 2017

Наявність таємного протоколу відкидалась Радянським Союзом тривалий час, і тільки у 1989 р. його визнав перший президент Радянського Союзу Михайло Горбачов, опублікувавши його текст у радянській пресі.

Німецькі війська, володіючи значною перевагою у військовій техніці та людських ресурсах, незважаючи на опір польської армії, у складі якої перебувало понад 200 тис. українців, швидко просувалася у глибину польської території. Виконуючи зобов'язання, взяті під час підписання «пакту Молотова – Ріббентропа», 17 вересня 1939 р. війська Червоної Армії перейшли радянсько-польський кордон і, не зустрічаючи значного опору, зайняли територію Західної України та Західної Білорусії². Цьому передувала нота польському послу у Москві 17 вересня 1939 р., у якій говорилось: «Польська держава фактично перестала існувати і радянський уряд змушений взяти під захист території Західної України та Західної Білорусії». На початку жовтня 1939 р. майже повністю було ліквідовано опір польської армії. У результаті військових дій загинуло близько 70 тис. польських солдатів та офіцерів, десятки тисяч було поранено. У радянський та німецький полон потрапило понад 500 тис. польських солдатів і офіцерів³. 28 вересня 1939 р. було підписано новий радянсько-німецький договір про дружбу і кордони, де остаточно було встановлено німецько-радянський кордон по річках Нарва – Буг – Сян⁴. Доля захоплених у полон польських офіцерів і заарештованих органами НКВС у Західній Україні та Західній Білорусії працівників поліції, жандармів, суддів, державних чиновників були трагічною. Їх розстріляно радянськими каральними органами у Катині, Козельську, Старобельську, Осташкові, Харкові та інших концтаборах і тюрмах. Їх загальна кількість становила понад 22 тис. осіб.

На окупованих польських землях розпочалася політика репресій та масового знищення мирного населення. На основі декрету нацистського диктатора Адольфа Гітлера від 8 жовтня 1939 р. «Про організацію адміністрації східних територій, приєднаних до Рейху» до Німеччини було приєднано місто Гданськ, Помор'я, Познаньщина, Сілезія, частини Лодзького, Варшавського та Краківського воєводств. Інші польські землі увійшли на основі декрету від 12 жовтня 1939 р. «Про адміністрацію окупованих земель» до Польського Генерального Губернаторства. Генеральним Губернатором було призначено члена німецького уряду, колишнього адвоката Ганса Франка. Структурно Польське Генеральне Губернаторство поділилось на чотири дистрикти: краківський, радомський, варшавський і люблінський⁵.

Після початку радянсько-німецької війни 22 червня 1941 р. та захоплення українських земель територія Східної Галичини (Львівська, Тернопільська, Станіславська (Івано-Франківська) та Дрогобицька області) були включені до Польського Генерального Губернаторства у складі дистрикту Галичини, на основі постанов Гітлера від 17 та 22 липня 1941 року⁶.

Спеціальні суди стали одними з перших судових органів, які розпочали діяльність у Польському Генеральному губернаторстві. До юрисдикції спеціальних судів, що були знаряддям репресій проти місцевого населення, відносились виключно кримінальні справи. На основі розпорядження Польського генерального губернатора Ганса Франка від 15 листопада 1939 р. керівники дистриктів зобов'язувались усіма доступними засобами сприяти діяльності спеціальних судів⁷. За встановленими у гітлерівській Німеччині правилами спеціальні суди на окупованих територіях могли розпочинати свою роботу, якщо у місті функціонували органи влади. Першими були створені спеціальні суди у Кракові та Радомі. Для Варшавського і Люблінського дистриктів було створено спеціальний суд у Варшаві. Пізніше було утворено окремі спеціальні суди для люблінського дистрикту. Утворені в часи військового правління спеціальні суди в Пьорткові, Ченстохові і Кельцях втратили статус окремих судів і стали відділеннями спеціального суду у Радомі⁸. Також були створені відділення від спеціального суду краківського дистрикту в Жешуві та в Замості – від спеціального суду люблінського дистрикту. Відділення спеціального суду у Замості було створено у 1940 році⁹. Спеціальні та інші суди на території люблінського дистрикту створювались дещо пізніше, що було пов'язано з планами передачі частини Люблінського дистрикту Радянському Союзу. Після підписання радянсько-німецького договору про дружбу і кордони від 28 вересня 1939 р. Люблінщина була зайнята військами німецького Вермахту. До кінця жовтня 1939 р., коли Люблінщиною управляла військова адміністрація, не було створено жодного командування збройних сил Німеччини німецького суду за винятком військових судів Вермахту. На підставі першого параграфу розпорядження генерального губернатора Ганса Франка від 15 листопада 1939 р. керівники дистриктів отримали право на реорганізацію спеціальних судів у межах дистрикту¹⁰.

Після закінчення Другої світової війни Ганс Франк був засуджений нюрнберзьким трибуналом як військовий злочинець до страти¹¹.

Керівники дистриктів не могли втручатися у професійну діяльність судів. Аналогічно діяли органи прокуратури при спеціальних судах. Зміни в структурі спеціальних судів Люблінського дистрикту відбулися навесні 1941 р., коли спеціальний суд у Замості було перенесено до Холма¹². До юрисдикції спеціального суду в Холмі відносились повіти Холм, Замостя, Білгорай, Грубешів, де більшість населення становили українці. Інші території відносились до юрисдикції спеціального суду у Любліні. Усі судові справи було передано від спеціального суду у Замості до суду у Холмі.

Наступна суттєва зміна у територіальній структурі спеціальних судів польського генерального губернаторства відбулась після початку радянсько-німецької війни 22 червня 1941 р. і захоплення нацистською Німеччиною частини території Радянського Союзу та створення на українських етнічних землях дистрикту Галичина. Після створення дистрикту Галичина було організовано управління спеціальних судів у Тернополі, Львові та Станіславі (Івано-Франківськ). Окрім судочинства ці управління виконували функції німецьких судів та займалися адміністративними справами, які на окупованих польських, чеських та інших окупованих фашистською Німеччиною територіях виконували вищі німецькі суди. До юрисдикції спеціального суду у

Львові відносились території Дрогобицького, Стрийського, Самбірського, Кам'янка-Бузького, Рава-Руського та Судово-Вишнянського бецірків¹³. До юрисдикції спеціального суду у Станіславі відносились Станіслав і Станіславський район, Калуський та Городенківський райони. До окружного суду у Тернополі – Тернопіль і Тернопільський район, Золочівський, Бережанський та Чортківський райони. Найбільшим за обсягом був округ спеціального суду у Львові¹⁴. Ця диспропорція виявилась ще більшою, коли за розпорядженням від 13 лютого 1942 р. міністр юстиції III Рейху Вілле передав Золочівський судовий район у відання спеціального суду у Львові, було вилучено з юрисдикції спеціального суду у Тернополі. На основі даного розпорядження Золочівський район передано до юрисдикції спеціального суду у Львові. Цього ж дня іншим розпорядженням міністра юстиції III Рейху усі судові справи з Золочівського району були передані до повноважень Львівського спеціального суду¹⁵. Найбільшим за штатом у Польському Генерал-губернаторстві без врахування спеціальних судів, що були створені у дистрикті Галичина, був Краківський спеціальний суд. До складу спеціального суду у Кракові входили вісім суддів і 12 допоміжних працівників суду. В інших спеціалізованих судах кількість суддів та допоміжних працівників була меншою. Так, у штаті Варшавського спеціального суду було чотири судді та дев'ять допоміжних працівників, Ченстохові – три судді і дев'ять допоміжних працівників, Пьорткові – три судді і десять допоміжних працівників, Кельцях – три судді і дванадцять допоміжних працівників, Радомі – чотири судді і десять допоміжних працівників, Замості – чотири судді і дванадцять допоміжних працівників суду і у Жешові – чотири і одинадцять допоміжних працівників суду¹⁶.

У кожному конкретному випадку керівники спеціалізованих судів могли видавати розпорядження про розподіл судових справ між різними суддями підпорядкованих їм судів. Недостатня кількість суддів при розгляді судових справ призвела до спеціалізації суддів та створення судових палат. За встановленим міністерством юстиції III Рейху планом діяльності спеціальних судів на 1941 р. передбачалось створення судових палат у кількості трьох суддів. Головою палати миг стати суддя з досвідом роботи у ранзі судді апеляційного суду. Для кожної палати передбачався окремий секретаріат та три охоронці у званні старших секретарів юстиції, двох перекладачів і двох польських службовців, що брали участь у підготовці судового розгляду. На території дистрикту Галичини у складі допоміжного апарату суду були також українці. У складі спеціалізованого суду у Кракові було п'ять суддів німців та чотири службовці суду німецького походження. Після звернення голови краківського спеціального суду до міністра юстиції III Рейху штат суду було збільшено до шести осіб, що дало змогу створити дві палати у складі суду¹⁷. Після збільшення штату спеціального суду у Кракові до семи осіб у ньому працювало три секретарі судових засідань. Спільною для двох палат була канцелярія суду. При усіх спеціальних судах працювала німецька прокуратура (Anklagebehörde) та офіційний перекладач з польської та української мов. Спеціальні суди також виконували доручення вищих німецьких спеціалізованих та інших німецьких судів¹⁸. Спеціалізовані суди могли приймати рішення про передачу кримінальних справ польським, а з 1942 р. – ненімецьким для місцевого населення судам. До юрисдикції спеціальних судів відносились усі справи, що не входили до компетенції німецьких військових та поліцейських судів. Державне обвинувачення, як вже згадувалось, підтримували органи німецької прокуратури. У Польському Генеральному-губернаторстві не було створено системи органів прокуратури. Повноваження, які на території III Рейху виконували генеральний прокурор і міністр юстиції, у Генеральному губернаторстві їхні функції виконували керівники головного управління юстиції Генерального-губернаторства та керівники відділів юстиції у дистриктах. За планом створення судочинства в Польському Генеральному губернаторстві найбільший за кількістю штат працівників прокуратури був у краківському спеціальному суді. Він складався із одного віце (заступника) прокурора і 10 прокурорів та 30 допоміжних працівників прокуратури¹⁹. На другому місці за кількістю працівників прокуратури був спеціальний суд у Варшаві: один віце (заступник) прокурора, п'ять службовців прокуратури та 28 допоміжних працівників прокуратури. Не набагато меншим був штат працівників прокуратури при інших спеціальних судах. Зокрема, в спеціальних судах у Любліні та Радомі – по одному заступнику прокурора, шість працівників прокуратури та по 23 допоміжних працівників прокуратури.

Розподіл функцій у рамках окремих прокуратур та внутрішня структура не була однаковою. Вони відбувались шляхом видання окремих наказів для працівників прокуратури²⁰. Так, було ліквідовано чотири відділи у структурі прокуратури при спеціальному суді в Пьорткові, які займалися розслідуванням кримінальних справ проти німців²¹. У менших містах кількість працівників прокуратури та допоміжного апарату були дещо меншими. Так, у Замостях – три прокуратури і дев'ять допоміжних працівників прокуратури, Жешові – п'ять прокурорів і 15 допоміжних працівників, Кельцях – два прокурори та 10 працівників, Пьорткові – чотири прокурори і 16 допоміжних працівників, Холмі – два прокурори та три допоміжних працівників тощо²². Робота прокуратури при спеціальних судах в Жешові будувалась за територіальним принципом. Так, у Жешові частина працівників прокуратури контролювала територію Лемківщини, що становило округи Сянок, Ясло та Красно, де основна маса населення складалась із українців. Інші частини прокуратури включали округи Жешів, Дембіца, Ярослав і Перемишель, де більшу частину населення також становили українці. Керівництво прокуратури знаходилось у Жешові. Керівник прокуратури в Жешові Найман у постанові від 7 листопада 1942 р. визначив принципи, на основі яких відбувалась заміна співробітників при хворобах, відпустках працівників та порядок складання звітів. Було прийнято ще цілий ряд постанов, що врегульовували кадрову політику у органах прокуратури в період німецької окупації²³.

Після поразок німецької армії від Червоної Армії відбулися зміни у діяльності спеціальних судів та прокуратури. На основі розпорядження від 5 липня 1943 р. було проведено реорганізацію спеціальних судів у

Польському Генеральному губернаторстві, на основі чого спеціальні суди були об'єднані з німецькими судами. Внаслідок цього спеціальні суди перестали існувати як окремі суди і отримали назву «Суд спеціальний при суді німецькому». Німецька прокуратура згідно з рішенням від 1 серпня 1943 р. отримала назву «прокуратура німецька» (Deutsche Stadts anwaltschaft). Після реорганізації спеціальних судів вони були включені до структури німецьких судів і знаходились у великих містах Польського Генерального губернаторства: Львів, Краків Станіслав (Івано-Франківськ), Люблін, Варшава, Жешув, Тернопіль, Холм, Радом, Кельци, Пьорткув, Честохова. У вищезазначених містах знаходились органи німецької прокуратури, які перебували при німецьких судах. Вищі німецькі суди знаходились у центрах дистриктів у Варшаві, Кракові, Львові, Любліні та Радомі²⁴.

Судові справи осіб німецького походження, які проживали на території Польського Генерального губернаторства, розглядали німецькі суди I інстанції та Вищі німецькі суди на підставі розпорядження міністра юстиції III Рейху від 19 лютого 1940 року. Структура німецьких судів на окупованих територіях, на відміну від німецьких територій, була значно спрощена²⁵.

Німецькі суди в Польському генерал-губернаторстві здійснювали функції, які на німецьких територіях виконували місцеві суди (Amtsgericht) земельні суди (Landgericht) для місцевого населення. До судів II інстанції відносились Вищі німецькі суди і відповідні суди для місцевого ненімецького населення (Oberland gericht).

Фактично німецькі суди та вищі німецькі суди розпочали свою роботу вже в березні 1940 року. Урочисте відкриття німецького судочинства на території окупованих польських земель провів генеральний губернатор Ганс Франс 9 квітня 1940 р. у Кракові. Існуючі до часу створення німецьких судів спеціальні і загальні суди продовжували свої повноваження²⁶.

Німецькі суди I інстанції були утворені в Кракові, Жешові, Любліні, Холмі, Радомі, Пьорткові, Варшаві. Після захоплення західноукраїнських земель та створення дистрикту Галичина такий суд було створено у Львові. У кожному дистрикті діяло по два німецькі суди²⁷. Так, до юрисдикції німецького суду в Кракові відносились міський судовий округ Кракова, Тарнув, Новий Сонч та Новий Торг. До юрисдикції німецького суду в Жешові відносились округи Дембіца, Горлиця, Ясло, Перемишль, Жешув, Сянок, Стрижув, Тарнобжег та інші. Керівники дистриктів могли надавати судам право виносити судові рішення за межами території юрисдикції судів. Так, німецький суд в Пьорткові розглядав справи осіб, які проживали в Опочній, Радомі, Раві Мазовецькій, Томашов, Мазовацькім і Ченстохові. Суд німецький у Холмі поширював свою юрисдикцію на територію повіту Замостя, а спеціальний суд в Радомі – на повіт Опатів²⁸. Особливу функцію виконував німецький суд у Кракові, який здійснював функції центрального суду Польського Генерального губернаторства і міг взяти до розгляду будь-яку справу німецьких судів генерального губернаторства.

Так, згідно з розпорядженням Генерального губернатора від 19 жовтня 1942 р. про врегулювання боргових справ німецький суд у Кракові міг розглядати справи боржників, що знаходились на території Генерального губернаторства або вчинили на його території правопорушення²⁹.

До судів другої інстанції відносились німецькі суди, які знаходились у центрах дистриктів (Краків, Варшава, Львів, Радом, Люблін). Він, як правило, діяв у складі трьох суддів.

При Вищому німецькому суді у Варшаві знаходились патентне відомство та патентний суд у складі двох суддів.

Функції обвинувачення при вищих німецьких судах виконували органи прокуратури, що знаходились при спеціальних судах у місті розташування вищих судів. Перша суттєва реорганізація територіальної структури німецького судочинства розпочалась навесні 1941 р. у Люблінському дистрикті³⁰. До проведення реорганізації діяльність Вищого німецького суду у Любліні та німецьких судів у Любліні і Холмі регулювалась постановою від 26 вересня 1940 р. головою відділу юстиції Польського Генерального губернаторства. На основі цієї постанови Вищий німецький суд у Любліні поширював свою юрисдикцію на судовий округ Холм та Грубешів, Замостя і Білгорай, де більшість населення становили українці. Зміни судових округів привели до передачі судових справ від одних судів до інших. Усі кримінальні справи, що були розпочаті після 31 березня 1941 р., мали розглядатись на основі нової системи судів, а судові справи, розпочаті у попередній період, мали бути розглянуті судами на основі діючої на цей час окупаційної судової системи. Переведення суддів спеціального суду, допоміжного апарату та архіву суду з Замостя до Холму затягнулося до кінця квітня 1941 року³¹.

На західноукраїнських землях, що увійшли до складу дистрикту Галичина, окупаційна судова система була створена упродовж серпня 1941 – кінця 1942 року. Першого серпня 1941 р. було видано розпорядження Польського Генерального губернатора про створення судів у дистрикті Галичина. В першу чергу було створено спеціальні суди у Львові, Станіславі (Івано-Франківськ) та Тернополі з функціями німецьких спеціальних судів. Вищою судовою інстанцією для спеціальних судів дистрикту Галичина був Вищий німецький суд у Кракові. Дані суди мали діяти до часу створення німецької судової системи у дистрикті Галичина. Тільки 17 липня 1942 р. було видано розпорядження міністра юстиції III Рейху, за яким реорганізовано німецьку судову систему у дистрикті Галичина, яку було завершено у серпні 1942 року. До юрисдикції новоутвореного спеціального суду у Львові входили місто Львів, Рава-Руський, Кам'янка-Бузький, Самбірський, Дрогобицький, Стрийський та Золочівський райони³².

Після об'єднання спеціальних судів та німецьких судів у серпні 1943 р. значно розширились повноваження судів у галузі кримінальної юстиції. У постанові керівника головного відділу міністра юстиції Гене-

рального губернаторства вказувалось на необхідність оголошення про створення судів та їхніх попередніх керівників. На своїх посадах мали також залишатись і судді, що перебували у даних судах. Згоду на призначення суддів давав міністр юстиції III Рейху. Тенденції до спрощення судочинства у судах Польського Генерального губернаторства відбувалися на зразок судів на території III Рейху та окупованих гітлерівською Німеччиною країн Європи. Рішення про спрощення судочинства було прийнято міністерством юстиції III Рейху розпорядженнями від 12 січня 1943 р. та від 29 травня 1943 року. У розпорядженнях не вказувалось про звільнення суддів у німецьких та спеціальних судах Генерального губернаторства та підтримувалось функціонування вже діючих судів. Також не було ліквідовано канцелярію та інші допоміжні апарати судів. У подальшому було розмежовано канцелярію німецьких судів від канцелярії спеціальних судів. На західноукраїнських землях зміни в судовій системі відбулись вже в останній рік німецької окупації. На основі розпорядження керівника головного відділу юстиції Польського Генерального губернаторства від 28 квітня 1944 р. округи німецького суду в Станіславі та Тернополі були включені до юрисдикції німецького суду у Львові. Через декілька тижнів у дане розпорядження було внесено зміни, і німецький суд в Станіславі продовжив діяти у Станіславському, Коломойському та Стрийському регіонах³³. У липні-жовтні 1944 р. землі Галичини були звільнені від військ фашистської Німеччини та їхніх сателітів і відповідно було ліквідовано німецьке окупаційне судочинство на західноукраїнських землях та відновлено радянську судову систему.

¹ *Кульчицький В.* Входження Галичини, Північної Буковини та Закарпаття до складу України (1939–1945) / В. Кульчицький, М. Настюк, Б. Тищик та ін. – Дрогобич, 1995. – 67 с. – С. 42.

² Там само. – С. 43.

³ *Макарчук В.* Державно-територіальний статус західноукраїнських земель у період Другої світової війни (1939–1945 рр.) / В. Макарчук. – К., 2007. – 368 с. – С. 118.

⁴ *Косик В.* Україна і Німеччина у Другій Світовій війні / В. Косик. – Париж–Львів, 1993. – 658 с. – С. 75.

⁵ *Wrzyszc A.* Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie / A. Wrzyszc. – Lublin, 2008. – 421 s. – S. 20.

⁶ Там само. – С. 30.

⁷ Там само. – С. 83.

⁸ Там само. – С. 83–84.

⁹ Там само. – С. 105–106.

¹⁰ Там само. – С. 84.

¹¹ *Сендс Ф.* Східно-західна вулиця. Повернення до Львова / Ф. Сендс. – Л.: 2017. – 652 с. – С. 519.

¹² *Weh A.* Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem / A. Weh. – Krakow, 1941. – 257 s. – S. 105.

¹³ Державний архів Львівської області. – Ф. 35. – Оп. 12. – Спр. 122. – С. 1.

¹⁴ Державний архів Львівської області. – Ф. 77. – Оп. 1. – Спр. 60. – С. 13.

¹⁵ *Wrzyszc A.* Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie / A. Wrzyszc. – Lublin, 2008. – 421 s. – S. 86.

¹⁶ Там само. – С. 88–89.

¹⁷ Там само. – С. 89.

¹⁸ *Weh A.* Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem / A. Weh. – Krakow, 1941. – 257 s. – S. 150.

¹⁹ *Wrzyszc A.* Z działalności Sadu Specjalnego w Radomiu (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Czasopismo prawno-historyczne* 2001, L III t95, z 1. – S. 329–344. – S. 88.

²⁰ Там само. – С. 338.

²¹ *Wrzyszc A.* Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie / A. Wrzyszc. – Lublin 2008. – 421 s. – S. 83.

²² Там само. – С. 88–89.

²³ *Wrzyszc A.* Z działalności Sodu Specjalnego w Radomiu (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Czasopismo prawno-historyczne* 2001, L III t95, z 1. – S. 329–344. – S. 302.

²⁴ *Wrzyszc A.* Zarys organizacji sadownictwa niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Zeszyty Majdanka* 1991 t XIII. – S. 5–28. – S. 19–21.

²⁵ *Weh A.* Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem / A. Weh. – Krakow, 1941. – 257 s. – S. 120.

²⁶ *Wrzyszc A.* Zarys organizacji sadownictwa niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Zeszyty Majdanka* 1991 t XIII. – S. 5–28. – S. 15–17.

²⁷ *Wrzyszc A.* Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie / A. Wrzyszc. – Lublin, 2008. – 421 s. – S. 93.

²⁸ *Wrzyszc A.* Z działalności Sodu Specjalnego w Radomiu (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Czasopismo prawno-historyczne* 2001, L III t95, z 1. – S. 329–344. – S. 339.

²⁹ *Wrzyszc A.* Zarys organizacji sadownictwa niemieckiego w Generalnym Gubernatorstwie (1939–1945) / A. Wrzyszc // *Zeszyty Majdanka* 1991 t XIII. – S. 5–28. – S. 21–23.

³⁰ *Weh A.* Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem / A. Weh. – Krakow, 1941. – 257 s. – S. 120.

³¹ *Wrzyszc A.* Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie / A. Wrzyszc. – Lublin, 2008. – 421 s. – S. 95–96.

³² *Weh A.* Prawo Generalnego Gubernatorstwa w układzie rzeczowym z objaśnieniami i szczegółowym skorowidzem / A. Weh. – Krakow 1941. – 257 s. – S. 73–77.

³³ Wrzyszcz A. Okupacyjne Sadownictwo niemieckie w Generalnym Gubernatorstwie. Organizacja i funkcjonowanie/ A. Wrzyszcz. – Lublin, 2008. – 421 s. – S. 100.

Резюме

Трепак Л. М. Створення і структура німецьких спеціальних судів і прокуратури в Польському Генеральному губернаторстві в роки Другої світової війни.

У статті розглянуто агресивну політику нацистської Німеччини на окупованих польських і українських землях в роки Другої світової війни. Ця політика передбачала на захоплених польських і українських землях знищення частини місцевого населення і його германізацію. Ще більш жорстока гітлерівська політика була щодо єврейського населення, яке нацисти планували повністю знищити.

Для реалізації агресивних планів гітлерівської Німеччини було створено Польське Генеральне губернаторство, в яке були включені окуповані польські та українські землі. Структурно до складу Польського Генерального губернаторства увійшли дистрикти Варшава, Краків, Радом, Люблін і Галичина. До складу Галичини увійшли сучасні землі Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей України.

З метою функціонування німецького окупаційного режиму в Польському Генеральному губернаторстві було створено судову систему, в яку увійшли військові, спеціальні, поліцейські, німецькі і ненімецькі суди. Функцію обвинувачення в судах виконували органи прокуратури.

Ключові слова: Генеральне губернаторство, спеціальні суди, прокуратура, німецькі суди, дистрикт.

Резюме

Трепак Л. М. Создание и структура немецких специальных судов и прокуратуры в Польском Генеральном губернаторстве в годы Второй мировой войны.

В статье рассмотрена агрессивная политика нацистской Германии на оккупированных польских и украинских землях в годы Второй мировой войны. Данная политика предусматривала на захваченных польских и украинских землях уничтожение части местного населения и его германизацию. Еще более жестокой гитлеровская политика была относительно еврейского населения, которое нацисты планировали полностью уничтожить.

Для реализации агрессивных планов гитлеровской Германии было создано Польское Генеральное губернаторство, в которое были включены оккупированные польские и украинские земли. Структурно в состав Польского Генерального губернаторства вошли дистрикты Варшава, Краков, Радом, Люблин и Галиция. В состав Галиции вошли современные земли Львовской, Тернопольской и Ивано-Франковской областей Украины.

С целью функционирования немецкого оккупационного режима в Польском Генеральном губернаторстве было создано судебную систему, в которую вошли военные, специальные, полицейские, немецкие и ненемецкие суды. Функцію обвинение в судах исполняли органы прокуратуры.

Ключевые слова: Генеральное губернаторство, специальные суды, прокуратура, немецкие суды, дистрикт.

Summary

Trepak L. Formation and structure of the German special courts and Prosecutor's Office in authorities in the Polish General Governorship during the Second World War.

The article deals with the aggressive policies of Nazi Germany in the occupied Polish and Ukrainian lands during the Second World War. This policy was directed for the destruction of the part of the local population on the conquered Polish and Ukrainian lands and its Germanization. Hitler's policies were even more violent against the Jewish population that meant to be destroyed in Nazi plans.

The Polish General Governorship was established in order to implement the aggressive plans of Hitler's Germany. It included the occupied Polish and Ukrainian lands. The structural Polish General Governorship consisted of the following districts: Warsaw, Radom, Krakow, Lublin and Galicia. The structure of the Galicia district included the lands of modern Lviv, Ternopil and Ivano-Frankivsk regions of Ukraine.

The judicial system in the Polish General Governorship was created for the operation of the German occupation regime. It included military, special, police, German and non-German courts. The functions of the prosecution in the courts were performed by the German prosecutor's office.

Key words: General Governorship, special courts, prosecutor's office, German courts, district.